

TOELICHTING ZELFEVALUATIEKADER

Samen opleiden

TOELICHTING ZELFEVALUATIEKADER (ZEK) SAMEN OPLEIDEN¹

Het Zelfevaluatiekader (ZEK) is een compleet evaluatie- en ontwikkelinstrument waarmee de partners de huidige en gewenste mate van de verantwoordelijkheid voor 'Samen Opleiden' in drie scenario's op basis van kwaliteitsindicatoren in beeld kunnen brengen. Voor de ontwikkeling van een opleidingsschool onderscheiden we drie scenario's²:

Scenario 1 (s1). Basisstageschool

Dit is de basisschool die voldoet aan de basisvoorwaarden voor het opleiden van aanstaande leraren. De aanstaande leraren wonen onderwijs bij en verzorgen zelf onderwijs. Vanuit de opleiding worden opdrachten verstrekt die op de stageschool uitgevoerd dienen te worden.

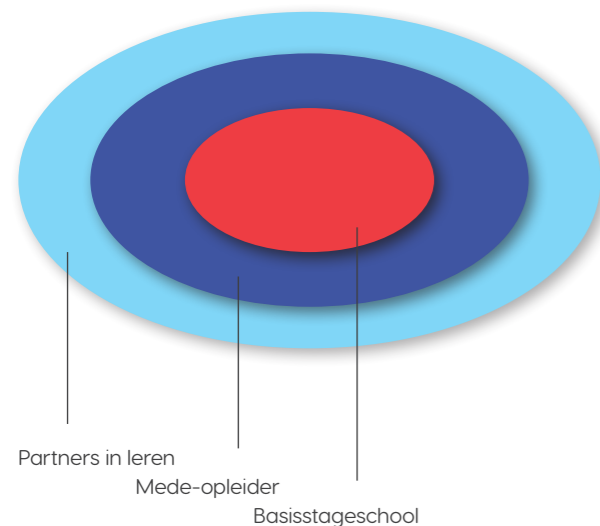
Scenario 2 (s2). Medeopleider

De school fungeert als medeopleider, omdat ze een speciaal opgeleide en gefaciliteerde opleider en geschoolde werkplekbegeleiders in huis heeft. Er zijn samenwerkingsafspraken gemaakt op het gebied van aantallen stageplekken, de visie op opleiden, werkwijzen en taakverdeling in begeleiding en beoordeling. De aanstaande leraren kunnen in overleg met opleiding en opleidingsschool, taken en verantwoordelijkheden in hoge mate onder eigen verantwoordelijkheid invullen.

Scenario 3 (s3). Partners in leren

Hier gaat de gedeelde verantwoordelijkheid voor samen opleiden het verst. Er is een visie op onderzoekend leren, onderwijzen en begeleiden. De (aanstaande) leraren voeren een praktijkonderzoek uit wat past in de onderzoeksagenda van de school. Hiermee wordt de kloof tussen theorie - praktijk nadrukkelijker overbrugd dan in de voorgaande scenario's. De (aanstaande) leraren hebben een concrete inbreng in de samenwerkingsafspraken voor het partnerschap. Er is een duidelijke samenhang tussen de eigen ontwikkeling van de (aanstaande) leraren en de schoolontwikkeling.

De scenario's s1, s2 en s3 zijn complementair en lopen vloeiend in elkaar over. Dit betekent dat voor scenario 2 ook de indicatoren van scenario 1 gelden en voor scenario 3 dus die van s2 en s1. Scenario 2 en 3 zijn kenmerkend voor de opleidingsschool.

Kenmerken die een werkplekleeromgeving krachtig maken

Geldens (2007) onderzocht in haar promotieonderzoek de kenmerkende eigenschappen van werkplekleeromgevingen voor het leren onderwijzen van aanstaande leraren primair onderwijs.

Op basis van haar onderzoeksresultaten ontwikkelde ze een conceptueel analytisch kader dat is opgebouwd uit 19 kenmerken en zeven componenten (zie ZEK-posters).

Het begrip 'krachtige' werkplekleeromgeving heeft betrekking op de kwaliteit van de werkplekleeromgeving en op de doelmatigheid van het leren onderwijzen van aanstaande leraren in de werkplekleeromgeving. Vier van de negentien kenmerken bleken uit het onderzoek als krachtig naar voren te komen (zie de tabel en de figuur op de pagina hiernaast).

1. Citeertitel: Geldens, J., Ruit, P., Meuleman, W. & Popeijus, H. L. (2022). *Toelichting Zelfevaluatiekader samen opleiden*. Hogeschool de Kempel & Driestar educatief.
2. Geldens, J., (2007). *Leren onderwijzen in een werkplekleeromgeving* (Proefschrift Radboud Universiteit). Kempellectoraat, Hogeschool de Kempel. Geldens, J., Popeijus, H.L., Ruit, P. & Visser, L. (2012). Samen verantwoordelijk voor 'Samen opleiden'? *Tijdschrift voor Lerarenopleiders*, 33(2), 18-24.

Component		Kenmerk
Onderwijsaanbod	1	Balans theorie en praktijk
	2	<i>Doorgaande lijn</i>
Leerklimaat	3	Emotioneel veilig
	4	Uitdaging en stimulering
Professionaliteit	5	Lerende organisatie
	6	Professionalisering
	7	Zelfsturing
	8	Facilitering
Conditie	9	Gebruik van ICT
	10	Personele middelen
	11	<i>Samenwerkingsafspraken</i>
	12	Up-to-date-middelen
Begeleiding	13	Afstemming op behoeften
	14	Kenmerkende situaties
	15	<i>Mentoring en coaching</i>
	16	Zorgen voor ownership
Kwaliteitszorg	17	Procesmanagement
	18	Zelfevaluatie
Startbekwaamheid	19	<i>Bekwaamheden</i>

Overzicht van componenten en kenmerken van een werkplekleeromgeving. De vier krachtige kenmerken zijn cursief weergegeven.

Samenhang tussen de componenten, gericht op het doel en de opbrengst van een werkplekleeromgeving. De vier krachtige kenmerken zijn cursief weergegeven.

HANDREIKING VOOR GEBRUIK VAN DE ZEK-POSTERS

Er zijn twee versies van de posters, namelijk (1) ZEK-posters (geprinte versie) en (2) de online ZEK-posters. De ZEK-posters zijn een selectie van de indicatoren uit het online ZEK. Onderstaande beschrijving biedt een handreiking voor een mogelijk gebruik van de zeven ZEK-posters waarop de zeven componenten van een werkplekleeromgeving kernachtig staan weergegeven. Het zijn suggesties voor mogelijke stappen die een schoolopleider kan nemen wanneer hij met zijn team in gesprek gaat over Samen opleiden.

Voorafgaand aan teambijeenkomst

Om te kunnen zorgdragen dat de schoolopleider in nauw overleg met zijn directie het online ZEK kan invullen, inventariseert hij in een teambijeenkomst wat volgens eenieder de beginsituatie is van hun school m.b.t. het Samen opleiden. Het is ook mogelijk dat de schoolopleider voorafgaand aan de teambijeenkomst het online ZEK invult in overleg met de directie. Dan kan hij na afloop van de teambijeenkomst het door hem ingevulde online ZEK vergelijken met de uitkomst van de teambijeenkomst.

Vorbereiden

- Leg ter voorbereiding de zeven ZEK-posters op tafels neer of hang ze op.
- Start de teambijeenkomst met het geven van een beknopte toelichting over doel en werkwijze van het ZEK en licht elke component kort toe.
- Vraag eenieder op elke ZEK-poster bij elke indicator aan te geven of deze voldoet (plak een groene sticker of zet een groene 'v') of dat deze ontwikkeld dient te worden (plak een rode sticker of zet een rode 'o'). Wanneer het antwoord onbekend is, wordt een vraagteken geplaatst.

NB Deze werkwijze kan zowel individueel uitgevoerd worden door de teamleden als in groepjes.

NB Op vergelijkbare werkwijze als hiervoor beschreven, maar waarbij nu eenieder de indicatoren van de ZEK-posters online invult.

Verzamelen

- Bekijk met elkaar de gegeven antwoorden op de ZEK-posters. Hoeveel groene ('v') en rode ('o') stickers zijn er? Hoeveel vraagtekens zijn er? Wat betekent dit?
- Verzamel de indicatoren met de rode ('o') stickers en zet ze op een apart (digitaal) overzicht. Dit zijn de ontwikkelpunten voor Samen Opleiden.

NB Op vergelijkbare werkwijze als hiervoor beschreven, maar nu op basis van de resultaten van de online ingevulde ZEK-posters.

Verdiepen

- Vraag per ontwikkelpunt door waarom dit een ontwikkelpunt is voor de school. Concretiseer elk ontwikkelpunt waar nodig. Wat is het effect als het ontwikkelpunt gerealiseerd is?

Verankeren

- Prioriteer met elkaar de ontwikkelpunten. Dit kan bijv. door ieder drie stickers te plakken bij die ontwikkelpunten waar de voorkeur naar uitgaat.
- Kijk met elkaar welke top 3 (of desgewenst meer) ontwikkelpunten er zijn.
- Voor elk ontwikkelpunt bepaal je met elkaar de aanpak: waarom, wie, wat, waar, wanneer (korte/ lange termijn) en hoe. Zorg voor SMART-formuleringen.
- Hoe sluiten de ontwikkelpunten aan bij huidige ontwikkelingen van de school?
- Sluit de teambijeenkomst af door een terugblik op de bijeenkomst en een vooruitblik naar het vervolg. Op welke manier wordt de school er beter van als zij aan de ontwikkelpunten gaat werken?
- Leg de gekozen ontwikkelpunten en de aanpak vast in een ZEK-ontwikkelplan.
- Ga met (één of meer) van de gekozen ontwikkelpunten aan de slag.
- Monitor en evalueer regelmatig het werken aan de gekozen ontwikkelpunten.

Scan de QR-code en
download alle ZEK-posters

